

คำวินิจฉัยของ นายอุระ หวังอ้อมกลาง ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

ที่ ๑๔/๒๕๕๕

วันที่ ๒๖ เมษายน ๒๕๕๕

เรื่อง พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช ๒๕๕๓ ในส่วนที่เป็นบทบัญญัติเรื่องเกี่ยวกับอำนาจจัดการทรัพย์สินหลังจากศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ลูกหนี้เด็ดขาดแล้ว ชัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๘ วรรคหนึ่ง หรือไม่

ข้อเท็จจริงได้ความว่า ธนาคารกรุงเทพ จำกัด (มหาชน) ได้ฟ้องบังคับบริษัท นครราชสีมา จำกัด จำกัด ที่ ๑ นายไพฑูย์ รัตนเศรษฐ์ ที่ ๒ ให้ร่วมกันชำระหนี้ ตามสัญญาเบิกเงินเกินบัญชี และค้ำประกัน ศาลจังหวัดนครราชสีมา พิพากษาให้จำเลยทั้งสองร่วมกันชำระเงิน ๒๒๕,๑๑๑.๒๕ บาท พร้อมดอกเบี้ยในอัตราร้อยละ ๑๕ ต่อปี นับแต่วันที่ ๒๒ เมษายน ๒๕๒๘ เป็นต้นไป จนกว่าจะชำระเสร็จโดยพิพากษาเมื่อวันที่ ๕ กรกฎาคม ๒๕๒๘ ตามคดีหมายเลขดำที่ ๕๕๐/๒๕๒๘ คดีหมายเลขแดงที่ ๘๔๗/๒๕๒๘ จำเลยทั้งสองไม่ชำระหนี้ตามคำพิพากษา โจทก์จึงได้ฟ้องเป็นคดีล้มละลาย เมื่อวันที่ ๔ กรกฎาคม ๒๕๓๘ ต่อศาลจังหวัดนครราชสีมา ขอให้มีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ของจำเลยทั้งสองเด็ดขาด และพิพากษาให้จำเลยทั้งสองเป็นบุคคลล้มละลาย จำเลยทั้งสองให้การปฏิเสธและต่อสู้ในข้อกฎหมายว่า ก่อนฟ้องคดี โจทก์มิได้บอกกล่าวทวงถามให้จำเลยทั้งสองชำระหนี้ตามฟ้องเป็นเวลาสองคราวติดต่อกัน และมีระยะเวลาห่างกันไม่ต่ำกว่าหนึ่งเดือน โจทก์จึงไม่มีอำนาจฟ้อง และก่อนฟ้องคดีนี้ จำเลยทั้งสองถูกเจ้าหนี้อื่นฟ้องเป็นคดีล้มละลายต่อศาลนี้แล้ว โจทก์ฟ้องคดีนี้อีกจึงเป็นการฟ้องซ้อน

ศาลจังหวัดนครราชสีมาพิจารณาแล้ว เห็นว่า ข้อต่อสู้ของจำเลยทั้งสองฟังไม่ขึ้นและฟังต่อไปว่า จำเลยที่ ๑ มีหนี้สินล้นพ้นตัว จึงมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์จำเลยที่ ๑ เด็ดขาด สำหรับจำเลยที่ ๒ ให้ยกฟ้อง

จำเลยที่ ๑ อุทธรณ์ว่า จำเลยทั้งสองมีทรัพย์สินมากกว่าหนี้สินมาก กรณีจึงไม่มีเหตุที่ศาลจะมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์จำเลยที่ ๑ เด็ดขาด ในคดีแพ่งที่ศาลจังหวัดนครราชสีมาพิพากษาให้จำเลยทั้งสองร่วมกันชำระหนี้โจทก์ โจทก์ไม่ได้ดำเนินการบังคับคดีภายในกำหนดเวลา ๑๐ ปี โจทก์จึงหมดสิทธิที่จะบังคับคดีแก่จำเลยทั้งสอง โจทก์ฟ้องจำเลยทั้งสองเป็นคดีล้มละลาย โดยอาศัยมูลหนี้ตามคำพิพากษา

ดังกล่าว จึงไม่มีมูลหนี้ที่โจทก์จะอ้างให้ศาลพิพากษาให้จำเลยทั้งสองล้มละลายได้อีก โจทก์มิได้บอกกล่าว ทวงถามจำเลยทั้งสองตามเงื่อนไขและเงื่อนไขที่พระราชบัญญัติล้มละลายกำหนดไว้ โจทก์จึงไม่มีอำนาจฟ้อง ศาลไม่อนุญาตให้ระบุนุยานเพิ่มเติม จำเลยทั้งสองไม่มีโอกาสสู้คดีได้เต็มที่ จำเลยทั้งสองไม่อาจนำสืบว่ามีทรัพย์สินมากกว่าหนี้สิน ขอให้ศาลอุทธรณ์ภาค ๑ พิพากษาแก้คำพิพากษาหรือคำสั่งศาลชั้นต้น โดยให้ยกฟ้องโจทก์

ศาลอุทธรณ์ภาค ๑ พิจารณาแล้ว เห็นว่า ข้ออ้างตามอุทธรณ์ของจำเลยที่ ๑ ฟังไม่ขึ้นทุกข้อ พิพากษายืน

จำเลยที่ ๑ ยื่นฎีกาคัดค้านคำพิพากษาศาลอุทธรณ์ภาค ๑ เมื่อวันที่ ๔ กันยายน ๒๕๕๑ ว่า การที่ศาลชั้นต้นไม่อนุญาตให้จำเลยทั้งสองยื่นบัญชีระบุนุยานเพิ่มเติมทำให้จำเลยทั้งสองเสียโอกาสในการที่จะนำสืบต่อสู้คดีถึงฐานะของจำเลยทั้งสอง หรือของจำเลยคนใดคนหนึ่งว่า จำเลยทั้งสองไม่ได้มีหนี้สินล้นพ้นตัว หรือไม่ และจำเลยทั้งสองไม่ได้เป็นผู้มีหนี้สินล้นพ้นตัว โจทก์มิได้บอกกล่าว ทวงถามให้จำเลยทั้งสองชำระหนี้ตามฟ้องสองคราวติดต่อกัน และมีระยะเวลาห่างกัน ไม่ต่ำกว่าหนึ่งเดือน ขอให้ศาลฎีกาพิพากษากลับคำพิพากษาของศาลล่างทั้งสอง โดยให้ยกฟ้องโจทก์ หรือให้ศาลชั้นต้น รับบัญชีระบุนุยานเพิ่มเติมแล้วพิจารณาพิพากษาใหม่ไปตามรูปความ

ก่อนยื่นฎีกาคัดค้านคำพิพากษาศาลอุทธรณ์ภาค ๑ จำเลยที่ ๑ ได้ยื่นคำร้องต่อศาลชั้นต้น เมื่อวันที่ ๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๑ อ้างเหตุผลว่า รัฐธรรมนูญ มาตรา ๔ และมาตรา ๔๘ บัญญัติคุ้มครอง สิทธิของบุคคลในอันที่จะจัดการทรัพย์สินของตนได้ ในคดีล้มละลายก่อนลูกหนี้จะตกเป็นบุคคลล้มละลาย สถานะของลูกหนี้ก็เหมือนบุคคลทั่วไป น่าจะมีสิทธิในทรัพย์สินของตนโดยสมบูรณ์ การพิทักษ์ทรัพย์สินของลูกหนี้เด็ดขาดเป็นเพียงขั้นตอนหนึ่งของการดำเนินกระบวนการพิจารณาในคดีล้มละลาย การที่พระราช บัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช ๒๔๘๓ ที่จะใช้บังคับแก่คดีในส่วนที่เกี่ยวข้องกับให้อำนาจเจ้าพนักงาน พิทักษ์ทรัพย์เข้าจัดการทรัพย์สินของลูกหนี้ก่อนที่ศาลจะพิพากษาให้ลูกหนี้เป็นบุคคลล้มละลายอาจเป็น การจำกัดสิทธิของจำเลยที่จะจัดการทรัพย์สินของตนได้ จึงเป็นการขัดต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕ วรรคหนึ่ง

วันที่ ๑๖ กรกฎาคม ๒๕๕๒ จำเลยที่ ๑ ได้ยื่นคำแถลงต่อศาลชั้นต้น อ้างเหตุผลทำนอง เดียวกันกับคำร้องที่ยื่นไว้เมื่อวันที่ ๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๑ ขอให้รื้อการพิจารณาไว้แล้วส่งคำร้องให้ศาล รัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔

ศาลจังหวัดนครราชสีมา นัดฟังคำสั่งศาลฎีกา วันที่ ๒๕ กรกฎาคม ๒๕๕๒ แต่เห็นว่าการ เป็นไปตามเงื่อนไขของรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔ จึงให้งดอ่านคำสั่งศาลฎีกาไว้ก่อน ให้ส่งคำโต้แย้ง ของจำเลยที่ ๑ เพื่อศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย

มีปัญหาต้องพิจารณาวินิจฉัยว่า พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช ๒๔๘๓ ที่จะใช้บังคับคดีในส่วนที่เกี่ยวกับให้อำนาจเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เข้าไปจัดการทรัพย์สินของลูกหนี้ (มาตรา ๑๔ และ มาตรา ๒๒) ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๘ วรรคหนึ่ง หรือไม่

รัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๘ บัญญัติว่า “สิทธิของบุคคลในทรัพย์สินย่อมได้รับความคุ้มครอง ขอบเขตแห่งสิทธิและการจำกัดสิทธิเช่นว่านี้ ย่อมเป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ

การสืบมรดกย่อมได้รับความคุ้มครอง สิทธิของบุคคลในการสืบมรดกย่อมเป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ”

พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช ๒๔๘๓ มาตรา ๑๔ บัญญัติว่า “ในการพิจารณาคดีล้มละลายตามคำฟ้องของเจ้าหนี้ ศาลต้องพิจารณาเอาความจริงตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๕ หรือ มาตรา ๑๐ ถ้าศาลพิจารณาได้ความจริง ให้ศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ของลูกหนี้เด็ดขาด แต่ถ้าไม่ได้ความจริงหรือลูกหนี้นำสืบได้ว่า อาจชำระหนี้ได้ทั้งหมด หรือมีเหตุอื่นที่ไม่ควรให้ลูกหนี้ล้มละลาย ให้ศาลยกฟ้อง”

มาตรา ๕ บัญญัติว่า “เจ้าหนี้จะฟ้องลูกหนี้ให้ล้มละลายได้ก็ต่อเมื่อ (๑) ลูกหนี้มีหนี้สินล้นพ้นตัว (๒) ลูกหนี้ซึ่งเป็นบุคคลธรรมดาเป็นหนี้เจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์คนเดียวหรือหลายคนเป็นจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งล้านบาท หรือลูกหนี้ซึ่งเป็นนิติบุคคลเป็นหนี้เจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์คนเดียวหรือหลายคนเป็นจำนวนไม่น้อยกว่าสองล้านบาท และ (๓) หนี้้นั้นอาจกำหนดจำนวนได้โดยแน่นอน ไม่ว่าหนี้้นั้นจะถึงกำหนดชำระโดยพลันหรือในอนาคตก็ตาม”

มาตรา ๑๐ บัญญัติว่า “ภายใต้บังคับมาตรา ๕ เจ้าหนี้มีประกันจะฟ้องลูกหนี้ให้ล้มละลายได้ก็ต่อเมื่อ (๑) มิได้เป็นผู้ต้องห้ามมิให้บังคับการชำระหนี้เอาแก่ทรัพย์สินของลูกหนี้เกินกว่าตัวทรัพย์สินที่เป็นหลักประกัน และ (๒) กล่าวในฟ้องว่า ถ้าลูกหนี้ล้มละลายแล้ว จะยอมสละหลักประกันเพื่อประโยชน์แก่เจ้าหนี้ทั้งหลาย หรือตีราคาหลักประกันมาในฟ้องซึ่งเมื่อหักกับจำนวนหนี้ของตนแล้วเงินยังขาดอยู่สำหรับลูกหนี้ซึ่งเป็นบุคคลธรรมดาเป็นจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งล้านบาท หรือลูกหนี้ซึ่งเป็นนิติบุคคลเป็นจำนวนไม่น้อยกว่าสองล้านบาท”

มาตรา ๒๒ บัญญัติว่า “เมื่อศาลสั่งพิทักษ์ทรัพย์ของลูกหนี้แล้ว เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์แต่ผู้เดียวมีอำนาจดังต่อไปนี้ (๑) จัดการและจำหน่ายทรัพย์สินของลูกหนี้ หรือกระทำการที่จำเป็นเพื่อให้กิจการของลูกหนี้ที่ค้างอยู่เสร็จสิ้นไป (๒) เก็บรวบรวมและรับเงินหรือทรัพย์สิน ซึ่งจะตกได้แก่ลูกหนี้หรือซึ่งลูกหนี้มีสิทธิจะได้รับจากผู้อื่น (๓) ประนีประนอมยอมความ หรือฟ้องร้อง หรือต่อสู้คดีใดๆ เกี่ยวกับทรัพย์สินของลูกหนี้”

พิจารณาแล้ว เห็นว่า รัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๘ ได้บัญญัติรับรองสิทธิของบุคคลในทรัพย์สิน หมายความว่า บุคคลทุกคนสามารถมีกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินได้ โดยอำนาจแห่งเจ้าของกรรมสิทธิ์ เจ้าของมีสิทธิที่จะจำหน่ายจ่ายโอน ได้ดอกผล ติดตามเอาคืนจากบุคคลผู้ไม่มีสิทธิจะยึดถือและมีสิทธิขัดขวางมิให้ผู้อื่นสอดเข้าเกี่ยวข้องกับทรัพย์สินโดยมิชอบด้วยกฎหมาย ส่วนพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช ๒๔๘๓ ที่จะใช้บังคับแก่คดีในส่วนที่เกี่ยวกับเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เข้าไปจัดการทรัพย์สินของลูกหนี้ ตามมาตรา ๑๔ และมาตรา ๒๒ นั้น เป็นมาตรการและวิธีการที่จะดำเนินการบังคับคดีเอาแก่ลูกหนี้ เป็นกฎหมายในส่วนวิธีสบัญญัติ ลูกหนี้ธรรมดา เจ้าพนักงานบังคับคดีจะยึดทรัพย์ หรือบังคับคดีได้ จะต้องมีการพิพากษาของศาล ศาลออกคำสั่งบังคับ เมื่อลูกหนี้ไม่ปฏิบัติตามจึงจะขอมอบหมายบังคับคดีตั้งเจ้าพนักงานบังคับคดียึดทรัพย์ของลูกหนี้ตามคำพิพากษาต่อไปได้ แต่เนื่องจากคดีล้มละลายเป็นคดีที่มีลักษณะพิเศษแตกต่างจากคดีแพ่งโดยทั่วไป ซึ่งโดยผลของคดีล้มละลายย่อมกระทบต่อเศรษฐกิจ โดยส่วนรวม กฎหมายจึงได้กำหนดมาตรการที่จะดำเนินการกับลูกหนี้ประเภทนี้เป็นพิเศษแตกต่างไปจากลูกหนี้ธรรมดาทั่วไป มาตรการในการรวบรวมทรัพย์สินและจำหน่ายทรัพย์สินมีขั้นตอนและรายละเอียดยุ่งยากซับซ้อนเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช ๒๔๘๓ แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. ๒๕๔๒ ได้อ้างเหตุผลในการแก้ไขเพิ่มเติมว่า เพื่อแก้ไขปัญหาในการดำเนินธุรกิจ ได้ปรับปรุงกระบวนการฟื้นฟูกิจการของลูกหนี้ และเรื่องที่สำคัญอื่น ๆ อีกมาก เพื่อประโยชน์และความเป็นธรรมทั้งแก่เจ้าหนี้และลูกหนี้ ตลอดจนผู้ที่เกี่ยวข้องอันจะเป็นการส่งเสริมเศรษฐกิจการค้าของประเทศ ให้เจริญก้าวหน้าต่อไป ดังนั้น การที่พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช ๒๔๘๓ ให้อำนาจเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เข้าไปจัดการทรัพย์สินของลูกหนี้ได้เมื่อศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดของลูกหนี้ และก่อนที่ศาลจะพิพากษาให้เป็นบุคคลล้มละลายนั้น จึงชอบด้วยหลักการและเหตุผลแล้ว ถือไม่ได้ว่า เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เข้าไปก้าวล่วงในลักษณะขัดขวางหรือจำกัดสิทธิในฐานะที่เป็นเจ้าของทรัพย์สินแต่อย่างใด

อาศัยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น จึงวินิจฉัยว่า พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช ๒๔๘๓ มาตรา ๑๔ และมาตรา ๒๒ ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๘ วรรคหนึ่ง

นายอูระ หวังอ้อมกลาง

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ